

Котломанітова Г. О. До проблеми соціально-педагогічної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами в умовах сільської громади. *Актуальні дослідження в соціальній сфері*: матеріали двадцять другої міжнарод. наук.-практ. конф., м. Одеса, 17 лист. 2023 р. / гол. ред. В. В. Корнєшук. Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2023. С. 107–109.

Котломанітова Г.О. (Полтава, Україна)

**ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ
ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ
СІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ**

Автор порушує проблему соціальної підтримки дітей з інвалідністю в умовах сільської місцевості. Означає програму соціально-педагогічної реабілітації таких осіб, доцільної в роботі мультидисциплінарної команди фахівців.

Kotlomanitova H. (Poltava, Ukraine)

**TO THE PROBLEM OF SOCIO-PEDAGOGICAL REHABILITATION
OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN A
PROVINCIAL COMMUNITY**

The author raises the issue of social support for children with disabilities in countryside. The program of socio-pedagogical rehabilitation of such persons, appropriate in the work of a multidisciplinary team of specialists, is defined.

Соціокультурна трансформація сучасного українського суспільства тісно пов'язана з розширенням сфери соціальної політики, одним із пріоритетів якої є забезпечення як повноцінного функціонування соціуму, так і самореалізації кожної окремої людини. Водночас в Україні наявна проблема невідповідності прав та можливостей окремих членів та груп суспільства. Серед уразливих груп – особи з інвалідністю, діти з особливими освітніми потребами. Останні неспроможні до повноцінної життєдіяльності внаслідок втрати частини соціально важливих функцій. Наприклад, часто вони не можуть адаптуватися до суспільних змін, інтегруватися у соціум, зайняти бажану економічну чи соціальну позицію тощо.

Інвалідність призводить до обмеження життєдіяльності людини, її соціальної дезадаптації, обмеження здатності до самообслуговування, пересування, орієнтації, контролю за своєю поведінкою, спілкування, майбутньої трудової діяльності внаслідок відхилень у фізичному та психічному

розвитку. Попри особливості психофізичного розвитку діти, які приналежні до різних нозологій, мають загальні характеристики в аспекті соціалізованості. Здебільшого такі діти не можуть мати активний спосіб життя, позбавлені довільної й широкої соціальної комунікації. Виникає ситуація неузгодженості між необхідністю здійснення нормальної життєдіяльності дитини та неможливістю її повноцінної реалізації. Соціальна депривація поглиблюється за умови тривалого перебування дитини в спеціальних стаціонарах, санаторіях, де обмежений соціальний досвід й спілкування відбувається між такими ж дітьми. Наслідком такого спілкування є затримка розвитку соціальних та комунікативних навичок, формуються недостатньо адекватне уявлення про навколишній світ. Вбачаємо причинами цього низький рівень інтегрованості в дитячий соціум, неможливість перебувати в інклюзивному, зокрема освітньому, середовищі.

Визнаємо: система навчання таких дітей в Україні поки що не досконала. У зв'язку з цим треба вирішувати комплекс соціальних та психолого-, медико-педагогічних проблем із соціальної орієнтації таких дітей. Здебільшого соціально-корекційну роботу виконують самі батьки, проте багато з них не володіють спеціальними знаннями з дефектології та соціальної реабілітації. Однією з важливих соціально-педагогічних проблем у цьому руслі є розвиток та удосконалення системи освіти. Існуюча в Україні система спеціальної освіти на сучасному етапі не повною мірою забезпечує рівність прав на освіту тих осіб, можливості яких одержати її обмежені їхніми особливостями, станом здоров'я або конкретними соціальними умовами, не завжди відповідає їхнім запитам, особистим і суспільним інтересам. Соціальні проблеми іншого порядку пов'язані з регіональними умовами, з наявністю чи відсутністю спецшкіл, спеціальних реабілітаційних центрів, спеціалістів-дефектологів на місцях мешкання сімей, де є дитина з особливими освітніми потребами, зокрема в сільській місцевості. Вирішенням зазначеної проблеми вбачаємо в утвердженні інклюзивної освіти, причому в кожному населеному пункті, в кожному закладі дошкільної і середньої освіти. Водночас держава повинна не тільки надати дитині, яка має особливі освітні потреби, певні пільги та привілеї, вона повинна піти назустріч їй

соціальним потребам і створити систему соціальних служб, що дозволяють б згладжувати обмеження, які заважають процесам її соціалізації та індивідуального розвитку [3, с. 29]. В умовах сільської громади місцеві органи влади мають зреалізовувати державну соціальну політику стосовно дітей з інвалідністю, створюючи безбар'єрне інклюзивне середовище та ініціюючи комплексну діяльність фахівців.

Для того, щоб інтеграційний процес був максимально ефективним, необхідна злагоджена взаємодія мультидисциплінарної команди, яка включає в себе: спеціального педагога, реабілітолога, соціального педагога, практичного психолога, адміністрації закладу та батьків. В умовах інклюзивної освіти важливим членом команди має бути асистент вчителя або асистент учня з особливими освітніми потребами.

Розглядаємо соціально-педагогічну реабілітацію дітей з особливими освітніми потребами – як комплексну, багаторівневу і динамічну систему заходів, спрямованих на відновлення, розвиток та утвердження соціального статусу особистості, її соціально-психологічних функцій, якостей, властивостей; захист психічного здоров'я та соціального благополуччя; соціальне залучення до повноцінної життєдіяльності та дієздатності, включення в соціальні відносини на основі усунення обмежень життєдіяльності та створення доступного середовища [2, с. 18]. Програма соціально-педагогічної реабілітації – це чіткий план, схема спільних дій фахівців, педагогів і батьків, що сприяють розвитку здібностей дитини, її оздоровлення, соціальної адаптації, соціальної інтеграції. Кожен період програми має мету, зміст, технології і засоби, оскільки належить працювати відразу в декількох напрямках, підключаючи до процесу реабілітації різних фахівців.

Надважливою стратегією формування готовності дітей з інвалідністю до активного і продуктивного функціонування в інклюзивному освітньому просторі є тьюторство – піклування наставника (тьютора) про індивідуальне формування особистості дитини з особливими освітніми потребами [1, с. 5].

Установлено, що дітям вдається досягти набагато кращих результатів, коли в реабілітаційному процесі батьки і фахівці стають партнерами і разом вирішують поставлені завдання. Тож програма реабілітації має передбачити заходи щодо інших членів сім'ї: придбання батьками спеціальних знань, психологічна підтримка сім'ї, допомога сім'ї в організації відпочинку, відновлення сил тощо.

Загалом, питання соціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами завжди було актуальним й лишається таким і понині. Серед широкого спектру цієї підтримки (соціальні послуги, соціальне забезпечення, інклюзивне навчання та ін.) найбільш ефективним шляхом вирішення проблем інвалідності виступає соціально-педагогічна реабілітація. Не підлягає сумніву її висока економічна й соціальна ефективність, адже спрямована вона на повернення повноцінної людини у сім'ю і соціум. Діти з особливими освітніми потребами, які проживають у сільській місцевості, не повинні бути позбавлені можливості інтегруватися в суспільство. Відтак, кожна територіальна громада має не декларативно, а дієво сприяти налагодженню програми соціально-педагогічних реабілітаційних послуг для вказаної категорії молодих громадян.

ЛІТЕРАТУРА // ЛИТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Боднарук І. Зарубіжний і вітчизняний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 2013, № 29. С. 29–33.
2. Гевко І. Значення інноваційних технологій при здійсненні інклюзивної освіти. *Педагогічний альманах: збірник Комунального вищого навчального закладу Херсонська академія неперервної освіти Херсонської обласної ради*, 2008, № 37. С. 236–240.
3. Горемікіна Ю. Моніторинг і оцінювання якості та ефективності соціальних послуг: прикладний аспект. *Demography and Social Economy*, 2016, № 3 (28). С. 122–132.